

LAUSUNTO 13.11.2015

Suomen tietokirjailijat ry
Mariankatu 5, 3. krs
00170 HELSINKI
09 4542 2531
toimisto@suomentietokirjailijat.fi

Opetus- ja kulttuuriministeriö
kirjaamo@minedu.fi

Asia Lausunto opetus- ja kulttuuriministeriölle luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi tekijänoikeuslain muuttamisesta (lainauskorvauksen laajentaminen yliopisto- ja ammattikorkeakoulukirjastoihin)

Yleistä Suomen tietokirjailijat ry kiittää mahdollisuudesta lausua otsikkoasiassa. Yhdistys edistää suomalaista tietokirjallisuutta, valvoo tietokirjailijoiden tekijänoikeudellisia ja taloudellisia etuja, tukee tietoteosten kirjoittajia sekä edistää jäsentensä ammattitaitoa ja -etiikkaa. Suomen tietokirjailijat ry on Suomen suurin kirjailijajärjestö, joka edustaa yli 3 100 tieto- ja oppikirjailijaa.

Pääviestimme

- Kannatamme esitysluonnoksen mukaista lainmuutosta lainauskorvausjärjestelmän laajentamisesta koskemaan opetus- ja tutkimuskirjastoja.
- Ehdotettu lainmuutos parantaa kirjallisuuden tekijöiden perustuslaissa turvattua omaisuuden suojaa sekä saattaa eri teoslajien tekijät yhdenvertaiseen asemaan.
- Katsomme Euroopan komission kertomuksen mukaisesti (KOM(2002) 505), että kirjastolainauksiin perustuvasta korvausvelvollisuudesta voidaan vapauttaa vain sellaiset kirjastot, joiden kautta tapahtuva lainaustoiminta ei ole määrältään merkittävää verrattuna yleisiin kirjastoihin. Opetus- ja tutkimuskirjastot eivät ole tällaisia kirjastoja.
- Pidämme tärkeänä lainauskorvausmäärärahan nostamista pohjoismaiselle tasolle asteittain siten, että vuoden 2018 talousarviossa lainauskorvausmääräraha yleisistä sekä opetus- ja tutkimuskirjastoista yhteensä olisi 14 225 000 €.
- Ehdotettu muutos tulee saattaa voimaan viipymättä vuoden 2016 alusta.

Lainauskorvausjärjestelmän laajentaminen opetus- ja tutkimuskirjastoihin

Pidämme ehdotettua lainauskorvauksen laajentamista tervetulleena ja tarpeellisena. Nykyinen tilanne, jossa lainauskorvausta maksetaan vain yleisistä kirjastoista tapahtuvan lainauksen perusteella, asettaa tietokirjailijat eriarvoiseen asemaan muiden kirjailijoiden kanssa, sillä suurin osa tieto- ja oppikirjallisuuden lainaamisesta tapahtuu opetus- ja tutkimuskirjastoista. Ehdotettu lainauskorvauksen laajentaminen tuo odotetun muutoksen vallitsevaan tilanteeseen ja saattaa kirjailijat yhdenvertaiseen asemaan.

Vallitseva epäkohta huomioitiin jo sivistysvaliokunnan mietinnössä 15/2006, missä todettiin, että "[v]aliokunta ei sinänsä näe mitään perustetta sille, että [opetus- ja tutkimuskirjastot] suljetaan korvausoikeuden piiristä pois. Kun uudistuksesta saadaan kokemuksia, on valiokunnan mielestä välttämätöntä ottaa myös tutkimus- ja opetustoimintaa palvelevat kirjastot korvausoikeuden piiriin."

Euroopan komission kertomuksessa lainausoikeudesta Euroopan unionissa (KOM(2002) 505) todetaan, että kirjastolainauksiin perustuvasta korvausvelvollisuudesta voidaan vapauttaa sellaiset kirjastot, joilla on "vain rajallinen merkitys verrattuna yleisiin kirjastoihin". Opetus- ja tutkimuskirjastojen lainamäärä on vuosittain noin 17 miljoonaa lainatapahtumaa, kun taas yleisistä kirjastoista tehdään vuosittain noin 22 miljoonaa tietokirjojen lainausta. Lainamäärä on siis suhteessa varsin merkittävä.

Opetus- ja tutkimuskirjastojen lainamäärän merkittävyyttä arvioitaessa sitä tulee verrata myös Suomessa vuosittain myytyjen teosten kokonaismäärään. Esimerkiksi korkeakoulujen kurssikirjoja lainataan tyypillisesti paljon, mutta niiden myynti on vastaavasti vähäistä. Ehdotettu lakimuutos parantaakin tietokirjailijoiden, oppikirjailijoiden ja tutkijoiden asemaa.

Katsomme, että jatkossa olisi tarpeellista selvittää lainausmäärien merkittävyyttä myös niistä kirjastoista, jotka nyt jäävät esitysluonnoksen mukaan ulkopuolelle lainauskorvausjärjestelmästä. Esimerkiksi ammattioppilaitosten kurssikirjastojen ja peruskoulujen kirjastojen mukaantuloa ei tulisi sulkea pois, jos myöhemmin selvitettäessä havaitaan, että lainausmäärät myös niissä ovat merkittäviä.

Lainauskorvausmäärärahan nostaminen

Lainauskorvausjärjestelmän kehittämisen toinen oleellinen elementti on lainauskorvausmäärärahan tason nostaminen.

Keväällä 2015 eduskunnassa edustettuina olleet puolueet allekirjoittivat julkilausuman, jonka tavoitteena oli nostaa määrärahan tasoa seuraavien vuosien valtion talousarviossa siten, että vuoden 2018 talousarviossa lainauskorvausmääräraha olisi yhteensä 14 225 000 €. Myös sivistysvaliokunta on esittänyt mietinnössään 3/2015 koskien vuoden 2016 talousarviota, että lainauskorvauksiin varattavat määrärahat nostetaan muihin Pohjoismaihin verrattavalle tasolle.

Pidämme erittäin tärkeänä, että toimenpiteitä määrärahan nostamiseksi julkilausumassa vaaditulle tasolle jatketaan, tarvittaessa lisätalousarvioin. Yliopisto- ja ammattikorkeakoulujen kirjastojen tuominen lainauskorvauksen piiriin ei saa kuitenkaan viivästyä määrärahan liian alhaisen tason vuoksi.

Esityksen aikataulu

Suomen tietokirjailijat ry korostaa, että lainauskorvausjärjestelmän laajentamista on odotettu jo vuodesta 2007, jolloin poikkeuksella säädettiin opetus- ja tutkimuskirjastot lainauskorvausjärjestelmän ulkopuolelle. On mielestämme kannatettavaa saattaa lakimuutos voimaan viipymättä vuoden 2016 alusta.

Lainauskorvausjärjestelmän laajentaminen yhdessä lainauskorvausmäärärahan nostamisen kanssa luovat mahdollisuuksia laadukkaan kirjallisen kulttuurin olemassaololle Suomen kaltaisella pienellä kielialueella.

Helsingissä 13. päivänä marraskuuta 2015,

Markku Löytönen
Puheenjohtaja

Jukka-Pekka Pietiäinen
Toiminnanjohtaja